

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI

pod redakcją
Wandy Ronki-Chmielowiec

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Jerzy Handschke, Jan Monkiewicz, Kazimierz Ortyński, Wanda Sułkowska,
Włodzimierz Szkutnik, Tadeusz Szumlicz, Stanisław Wieteska

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon [http://kangur.uek.krakow.pl/
bazy_ae/bazekon/nowy/index.php](http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php)

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695- 191-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Formy zabezpieczenia emerytalnego w wybranych krajach europejskich	13
Teresa H. Bednarczyk: Działalność sektora ubezpieczeniowego a wzrost gospodarczy.....	23
Anna Bera, Dariusz Pauch: Programy edukacyjne jako instrument zwiększania świadomości ubezpieczeniowej w zakresie przestępczości ubezpieczeniowej	31
Jacek Białek: Ocena grupowa w analizie Otwartych Funduszy Emerytalnych.....	40
Sylwia Bożek: Czynności monitorujące i kontrolne w procesie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym	51
Anna Celczyńska: Należności od ubezpieczających z umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.....	60
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problemy kalkulacji kosztów zakładów ubezpieczeń na tle powiązań w grupach finansowych	68
Dominika Cichońska: Rola ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem w zakładach opieki zdrowotnej.....	78
Krystyna Ciuman: Zakłady ubezpieczeń a inne instytucje pośrednictwa finansowego w Polsce w latach 2005–2009.....	87
Tadeusz Czernik: O pewnym sformułowaniu zagadnienia ruiny	94
Teresa Czerwińska: Uwarunkowania polityki dywidend spółek ubezpieczeniowych.....	106
Robert Dankiewicz: Determinanty rozwoju rynku ubezpieczeń kredytu kupieckiego w Polsce	116
Beata Dubiel: Ubezpieczeniowe aspekty ryzyka ekologicznego	126
Roman Garbiec: Ryzyko starości jako element konstruowania systemów emerytalnych w Unii Europejskiej	135
Waldemar Glabiszewski: Znaczenie innowacji technologicznych w działalności ubezpieczeniowej	146
Łukasz Gwizdała: Możliwości analizy systemów bonus-malus w świetle procesów Markowa.....	156
Magdalena Homa: Kalkulacja składki w inwestycyjnych ubezpieczeniach na życie typu unit-linked	168
Beata Jackowska: Charakterystyka wybranych metod wyrównywania tablic trwania życia – wnioski dla zastosowań aktuarialnych	179

Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Grupowe ubezpieczenia na życie w sektorze MSP	190
Marietta Janowicz-Lomott: Produkty strukturyzowane w formie ubezpieczeń w Polsce.....	201
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: Próba zidentyfikowania czynników mających wpływ na wysokość składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach komunikacyjnych w Polsce.....	213
Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Pობlocka: Ocena praktycznych metod szacowania rezerwy IBNR w ubezpieczeniach majątkowych	222
Piotr Kania: Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte jako forma zewnętrznego zarządzania ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi zakładów ubezpieczeń na życie	232
Robert Kurek: Uprawnienia organów nadzoru w zakresie kontroli wypłacalności – ujęcie w Solvency II.....	241
Jacek Lisowski: Rola biegłego rewidenta w ocenie gospodarki finansowej ubezpieczyciela – unormowania prawne	250
Jerzy Łańcucki: Przesłanki i kierunki zmian w regulacjach dotyczących pośrednictwa ubezpieczeniowego	258
Krzysztof Łyskawa: Zagrożenie równowagi odszkodowania i szkody w obowiązkowych ubezpieczeniach mienia.....	267
Aleksandra Małek: Obowiązki banku jako ubezpieczającego w świetle Rekomendacji Dobrych Praktyk Bancassurance	277
Piotr Manikowski: Rynek ubezpieczeń w Polsce a cykle underwritingowe ..	286
Dorota Maśniak: Ubezpieczyciel jako główne ogniwo transgranicznego systemu ochrony ofiar wypadków drogowych	295
Artur Mikulec: Efektywność systemów emerytalnych krajów UE i EFTA w latach 2005–2008	305
Aniela Mikulska: Małe i średnie przedsiębiorstwa jako odbiorcy usług ubezpieczeniowych	316
Marek Monkiewicz: Jednolity rynek ubezpieczeniowy UE w warunkach globalnego kryzysu finansowego 2007–2009 – pomoc publiczna a wspólnotowe reguły konkurencji	325
Joanna Niżnik: Reforma systemów emerytalnych Ameryki Łacińskiej na przykładzie Chile i Argentyny	335
Magdalena Osak: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	344
Dorota Ostrowska: Kapitał międzynarodowy a dostęp do produktów ubezpieczeniowych strategicznych dla rozwoju gospodarki polskiej.....	352
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Polisa strukturyzowana jako forma inwestycji alternatywnej na rynku polskim.....	362
Renata Pajewska-Kwaśny: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. I	373

Monika Papież: Analiza przyczynowości na rynku ubezpieczeń życiowych w latach 2003–2010	383
Agnieszka Pawłowska: Ubezpieczenie <i>business interruption</i> w zarządzaniu ryzykiem przerw w działalności gospodarczej	394
Krzysztof Piasecki: Rozmyte zbiory probabilistyczne w rachunku aktuarnym	402
Piotr Pisarewicz: Rola funduszy inwestycyjnych w rozwoju programów emerytalnych w USA	409
Ryszard Pukała: Procesy integracyjne rynków ubezpieczeniowych krajów Europy Środkowej i Wschodniej	416
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medical savings account as a funding mechanism for health	426
Grażyna Sordyl: Rola i działalność holenderskiego funduszu gwarancyjnego (College voor Zorgverzekeringen CVZ) w obszarze prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych	435
Ewa Spigarska: Sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w świetle wprowadzanych zmian	445
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organizacja audytu wewnętrznego w zakładach ubezpieczeń w świetle <i>Solvency II</i> oraz standardów audytu	454
Anna Szkarłat-Koszalka: Instrumenty systemu rachunkowości a kontrola bezpieczeństwa finansowego ubezpieczyciela	463
Tomasz Szkutnik: Funkcje łączące w agregacji ryzyka ubezpieczyciela	472
Włodzimierz Szkutnik: Ryzyko uruchomienia rezerw katastroficznych	483
Anna Szymańska: Czynniki determinujące wybór ubezpieczyciela na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych OC	494
Ilona Tomaszewska: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. II	507
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Świadomość ubezpieczeniowa oraz skłonność do ryzyka studentów	515
Stanisław Wanat: Modelowanie zależności w kontekście agregacji kapitałowych wymogów wypłacalności w <i>Solvency II</i>	525
Stanisław Wieteska: Adaptacja zakładów ubezpieczeń majątkowych do likwidacji skutków efektu cieplarnianego na terenie Polski	537
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statystyczna ocena wpływu przekraczania prędkości na liczbę wypadków drogowych w Polsce	547

Summaries

Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Forms of retirement security in selected European countries	22
Teresa H. Bednarczyk: The activity of insurance sector vs. economic growth.....	30
Anna Bera, Dariusz Pauch: Educational programs as an instrument to increase awareness of the crime of insurance cover	39
Jacek Bialek: Group evaluation of open pension funds	50
Sylvia Bożek: Monitoring and control activities in the risk management process of an insurance company.....	59
Anna Celczyńska: Accounts receivable from motor vehicle owners insured under third party insurance agreements	67
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problems of cost calculation of insurance companies against the background of connections in financial groups .	77
Dominika Cichońska: The role of insurance in risk management in health care facilities	86
Krystyna Ciuman: Insurance companies versus other financial intermediaries in Poland in the years 2005–2009.....	93
Tadeusz Czernik: An alternative formulation of ruin problem.....	105
Teresa Czerwińska: Determinants of the dividend policy in the insurance companies	115
Robert Dankiewicz: Determinants of development of trade credit insurance market in Poland	125
Beata Dubiel: Insurance aspects of ecological risk	134
Roman Garbiec: The risk of old age as the component of constructing the pension systems in the European Union	145
Waldemar Glabiszewski: The importance of technological innovations in the insurance sector.....	155
Łukasz Gwizdała: The capabilities of analyzing bonus-malus systems in the light of Markov processes	167
Magdalena Homa: Correct calculation of net premium in unit-linked investment insurance	178
Beata Jackowska: Characterization of selected methods of the graduation of life tables in the perspective of their actuarial applications	189
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Group life insurance in the SME sector.....	200
Marietta Janowicz-Lomott: Structured products in the form of insurance in Poland	212
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: An attempt to identify the factors having influence on the gross written premium in motor insurance in Poland	221

Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Poblocka: Evaluation of practical methods of estimation of incurred but not reported reserves in non-life insurance..	231
Piotr Kania: Specialized open-end investment funds as an external management form of investment funds of life insurance companies.....	240
Robert Kurek: Powers of supervision authorities regarding solvency control – Solvency II perspective.....	249
Jacek Lisowski: The role of the auditor in assessing the financial management of the insurer – legal norms	257
Jerzy Łańcucki: Regulations on insurance mediation – stressing premises and directions of change	266
Krzysztof Łyskawa: Threat of compensation balance and damages in compulsory property insurance	276
Aleksandra Malek: Duties of a bank acting as an coverage buying entity in the context of Recommendations on the Bankassurance Activity.....	285
Piotr Manikowski: The insurance market in Poland and underwriting cycles	294
Dorota Maśniak: Insurer as a major link in a cross-border system for protection of victims of road accidents – the role of co-operation of private and public entities.....	304
Artur Mikulec: Effectiveness of pension systems in EU and EFTA countries in the years 2005–2008.....	315
Aniela Mikulska: Small and medium-sized companies as recipients of insurance services	324
Marek Monkiewicz: Single insurance market in the EU and global financial crisis 2007–2009 – public intervention and Community competition rules.....	334
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Latin America. The Chilean and Argentinean models.....	343
Magdalena Osak: Medical savings account as a funding mechanism of health care.....	351
Dorota Ostrowska: The access to the insurance products strategic for the development of Polish economy in reference to the international capital..	361
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Structured policy as a form of alternative investment on Polish market.....	372
Renata Pajewska-Kwaśny: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part I.....	382
Monika Papież: Causality analysis on the life insurance market in the period 2003–2010	393
Agnieszka Pawłowska: Business interruption insurance implementation in risk management for interrupted activities	401
Krzysztof Piasecki: Probabilistic fuzzy sets in the actuarial calculation	408
Piotr Pisarewicz: Mutual funds role in retirement programs' development in the USA.....	415

Ryszard Pukała: Integration processes of insurance markets in Middle and Eastern Europe.....	425
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	434
Grażyna Sordyl: The Role and Activity of the Dutch Guarantee Fund (College voor Zorgverzekeringen CVZ) in the area of private health insurance	444
Ewa Spigarska: Financial statement of insurance company vs. International Standards of Financial Reporting in the light of changes.....	453
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organization of internal auditing in insurance companies in the light of Solvency II and audit standards	462
Anna Szkarłat-Koszalka: Instruments of accounting system vs. control of financial security of an insurer.....	471
Tomasz Szkutnik: Copula functions in the aggregation of insurer risk	482
Włodzimierz Szkutnik: The risk of using catastrophic reserves	493
Anna Szymańska: Factors determining the choice of the insurer on the CR automobile insurance market.....	506
Iłona Tomaszewska: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part II	513
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Students’ insurance awareness and risk seeking	524
Stanisław Wanat: Modeling of dependencies in the context of the aggregation of solvency capital requirements in Solvency II	536
Stanisław Wieteska: Property insurance companies adaptation process to reduce the impact of greenhouse effect in Poland	546
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statistical analysis of speeding as a factor affecting car accidents in Poland	556

Anna Celczyńska

Uniwersytet Łódzki

NALEŻNOŚCI OD UBEZPIECZAJĄCYCH Z UMÓW UBEZPIECZENIA OC POSIADACZY POJAZDÓW MECHANICZNYCH

Streszczenie: Rosnąca konkurencja na rynku usług ubezpieczeniowych wpływa na wydłużenie terminów płatności składek oraz rozkładanie ich na raty. Konsekwencją tego jest wzrost należności od ubezpieczonych. W celu analizy należności od ubezpieczonych z umów ubezpieczenia OC komunikacyjnego przeprowadzono badania na podstawie danych z Zakładu Ubezpieczeń X. Badaniu poddano dwa kolejne okresy sprawozdawcze. Przedmiot badań obejmuje: – należności od ubezpieczonych według rodzaju pojazdów, – należności od ubezpieczonych według przedziałów kwotowych, – cykl należności w dniach, – oraz skuteczność prowadzonej polityki windykacyjnej należności.

Słowa kluczowe: należności, ubezpieczenie komunikacyjne OC.

1. Wstęp

Rosnąca konkurencja na rynku usług ubezpieczeniowych wpływa na wydłużenie terminów płatności składek oraz rozkładanie ich na raty. Konsekwencją tego jest wzrost należności od ubezpieczających.

Ubezpieczenie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, ze względu na swój obowiązkowy charakter, ma istotne znaczenie w portfelu całego rynku ubezpieczeń. Szczególna konstrukcja umowy w ubezpieczeniach obowiązkowych ma również wpływ na powstawanie należności od ubezpieczających.

Celem opracowania jest dokonanie analizy należności składkowych z tytułu ubezpieczenia OC komunikacyjnego oraz ocena postępowania windykacyjnego w obszarze dochodzenia tych należności. Analizę przeprowadzono na podstawie danych uzyskanych z Zakładu Ubezpieczeń X.

2. Proces zarządzania należnościami

Zarządzanie należnościami stanowią działania związane z powstawaniem należności (kredytowanie nabywców oraz dochodzenie wierzytelności). Odraczanie terminu płatności za dostarczenie towaru lub usługi, czyli udzielanie odbiorcom kredytu,

jest przejawem dążenia przedsiębiorstw do wzrostu wolumenu sprzedaży i zysków [Bień 2008, s. 220]. Zarówno dla przedsiębiorstwa produkcyjnego, jak i usługowego prowadzenie polityki kredytowej wobec odbiorców wymaga uregulowania istotnych zagadnień, do których należy m.in. ustalenie polityki windykowania należności [Czekaj, Dresler 2008, s. 146].

Natomiast dochodzenie nieopłaconych w terminie wierzytelności może oddziaływać na wynik przedsiębiorstwa. Windykacja jest to ogół czynności związanych z dochodzeniem (ściągnięciem) wierzytelności od dłużników, mających na celu skrócenie okresu ściągania należności i zmniejszenie kwoty nieściągalnych należności, a także poprawę płynności przedsiębiorstwa. Windykacja to dochodzenie własności za pomocą środków określonych w przepisach prawnych (są to czynności z zakresu tzw. windykacji polubownej, polegającej na monitowaniu dłużnika, oraz windykacji sądowej – gdy brak jest chęci lub możliwości współpracy ze strony dłużnika, sprowadza się ona do uzyskania sądowego wyroku lub nakazu zapłaty, który uzupełniony w klauzulę wykonalności jest podstawą do egzekucji komorniczej).

Zbyt łagodne podejście do windykacji może rodzić wśród nieuczciwych klientów skłonności do unikania regulowania należności, a tym samym powodować wymierne straty przedsiębiorstwa. Natomiast rygorystyczne traktowanie dłużników może zniechęcać potencjalnych klientów przedsiębiorstwa. Wynikający stąd spadek sprzedaży oraz zysków stanowi formę kosztów związanych z określonym sposobem podejścia do ściągania należności. Ostatecznie zatem decyzje dotyczące wyboru tych sposobów powinny być podejmowane na podstawie analizy zysków i strat związanych z danym sposobem [Czekaj, Dresler 2008, s. 151].

Analiza kształtowania należności powinna być prowadzona z uwzględnieniem specyficznych branż, a także warunków działania poszczególnych przedsiębiorstw [Czekaj, Dresler 2008, s. 152].

3. Należności w bilansie zakładów ubezpieczeń

Zakłady ubezpieczeń to instytucje zaufania publicznego. Głównym celem ich działalności jest zapewnienie realności ochrony ubezpieczeniowej. Działalność firm ubezpieczeniowych jest przedmiotem szczegółowych regulacji prawnych i jest nadzorowana przez państwo, m.in. w zakresie gospodarki finansowej.

Zakład ubezpieczeń, prowadząc działalność, dysponuje określonym majątkiem, tj. aktywami. Majątek ten ma określone źródła finansowania, czyli pasywa. Stan majątku oraz źródła jego finansowania w określonym momencie przedstawia bilans, który jest elementem sprawozdania finansowego [Gąsioriewicz 2009, s. 35].

Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 18 ustawy o rachunkowości¹ należności zaliczane są do aktywów obrotowych. Są środkami zakładu ubezpieczeń czasowo (przejściowo) znajdującymi się (do momentu spłaty należności) w dyspozycji kontrahentów.

¹ Ustawa z 17 września 2009 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu ustawy o rachunkowości (DzU nr 152, poz. 1223).

Należności w bilansie zakładów ubezpieczeń² obejmują:

- Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich, w tym:
 - należności od ubezpieczających,
 - należności od pośredników ubezpieczeniowych,
 - inne należności.
- Należności z tytułu reasekuracji.
- Inne należności.

4. Windykacja należności zakładów ubezpieczeń

Ze względu na szczególną regulację i nadzór działalności ubezpieczeniowej windykacja należności jest uznana za czynność ubezpieczeniową³. Uregulowania ustawy o działalności ubezpieczeniowej wyróżniają czynności, których wykonanie zakład ubezpieczeń może zlecać na zewnątrz, i takie, których nie może zlecać. Windykacja należności może być zlecana innym podmiotom.

Outsourcing w przedmiotowym obszarze to praktyka często stosowana w firmach ubezpieczeniowych.

Przyjmując kryterium czasowe w odniesieniu do należności, wyróżnia się należności niewymagalne (bieżące) i wymagalne (przeterminowane). Należności przeterminowane to takie, których upłynął termin płatności. Warto tu jeszcze wspomnieć o należnościach przedawnionych, których upłynął termin przedawnienia⁴.

Do procesu windykacji kierowane są należności wymagalne. Natomiast w bilansie ujmuje się zarówno należności bieżące, jak i przeterminowane, z uwzględnieniem odpisów aktualizujących.

5. Powstawanie należności od ubezpieczających z tytułu umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych

Należności od ubezpieczających to nieopłacone składki ubezpieczeniowe z tytułu zawartych umów ubezpieczenia. Należy podkreślić, że nieopłacona składka jest składką zaległą wtedy, kiedy należność jest wymagalna.

Jak wiadomo, ubezpieczenie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych ma charakter obowiązkowy⁵, co oznacza, że występuje brak swobody w nawiązywaniu prawnego stosunku ubezpieczeniowego. Ustawowe uregulowania w obszarze za-

² Na podstawie załącznika nr 3 (Zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w art. 45 ustawy, dla zakładów ubezpieczeń) do ustawy o rachunkowości.

³ Na podstawie art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (DzU nr 124, poz. 1151).

⁴ Termin przedawnienia należności to 3 lata (na podst. art. 819 § 1 k.c.).

⁵ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (DzU nr 124, poz. 1152).

wierania umowy ubezpieczenia i jej trwałości mają wpływ na powstawanie składki zaległej, a to z kolei jest finansową konsekwencją dla ubezpieczycieli.

Warunkiem sprzyjającym trwałości umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych są konstrukcje pozwalające na trwanie umowy ubezpieczenia mimo braku płatności składki, a nawet kreujące pewien „automatyzm” udzielania ochrony. W określonych sytuacjach występuje ochrona ubezpieczeniowa, nawet wtedy gdy klient nie złożył wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia. Natomiast w analogicznych okolicznościach, odnoszących się do ubezpieczeń dobrowolnych, nie doszłoby do udzielenia ochrony, ponieważ umowa nie zostałaby zawarta lub mogłaby ulec rozwiązaniu. Udzielanie ochrony ubezpieczeniowej, gdy nie jest ona związana z płatnością składki, również w przypadku ubezpieczeń obowiązkowych, prowadzi do powstania należności. A ta z kolei może podlegać windykacji [Rapkiewicz 2009].

6. Egzemplifikacja empiryczna należności od ubezpieczających z ubezpieczenia OC komunikacyjnego

W celu analizy należności od ubezpieczających z umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przeprowadzono badania na podstawie danych z wybranych jednostek terenowych Zakładu Ubezpieczeń X. Okres poddany badaniu to dwa kolejne okresy sprawozdawcze. Przedmiot badań obejmuje:

- należności od ubezpieczających według przedziałów kwotowych,
- należności od ubezpieczających według rodzaju pojazdów,
- cykl należności w dniach,
- oraz skuteczność prowadzonej polityki windykacyjnej należności.

Etapem wprowadzającym do dalszych badań jest ustalenie poziomu należności od ubezpieczających z tytułu ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych w odniesieniu do składki przypisanej brutto z tego ubezpieczenia (tab. 1).

Tabela 1. Udział należności z tytułu ubezpieczenia OC komunikacyjnego w składce przypisanej brutto

Wyszczególnienie	Rok X1	Rok X2
Należności ogółem (w mln zł)	7,52	8,46
Składka przypisana brutto (w mln zł)	36,53	41,01
Udział (w %)	20,6	20,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Ubezpieczeń X.

W obydwu okresach sprawozdawczych należności ogółem z tytułu ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych stanowią 20,6% składki przypisanej brutto z tego ubezpieczenia.

W kolejnych etapach przedmiotem badania są należności od ubezpieczających, które uznano za wymagalne (składka zaległa) i rozpoczęto ich windykację. Zakład ubezpieczeń, z którego uzyskano dane, prowadzi zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną windykację należności składkowych.

W tabeli 2 zaprezentowano liczbę i kwotę należności od ubezpieczających według przedziałów kwotowych. Rezultaty badania wskazują, że w każdym badanym roku najwyższą grupę nieopłacanych składek stanowią należności mieszczące się w dwóch najniższych przedziałach kwotowych: do 250 zł oraz od 251 do 500 zł, a ich łączny udział w ogólnej kwocie składki zaległej wynosi ok. 80%.

Tabela 2. Należności składkowe od ubezpieczających według przedziałów kwotowych

Wysokość należności (w zł)	Rok X1			Rok X2		
	liczba należności	kwota należności (w zł)	udział (w %)	liczba należności	kwota należności (w zł)	udział (w %)
Do 250	4 859	796 300	40,9	6 825	1 081 175	38,8
251–500	2 285	765 433	39,4	3 177	1 067 300	38,3
501–750	402	240 333	12,4	540	323 325	11,6
751–1000	106	90 200	4,6	167	143 125	5,1
Powyżej 1000	33	50 833	2,7	86	169 375	6,2
Razem	7 685	1 943 099	100,0	10 795	2 784 300	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Ubezpieczeń X.

Tabela 3. Należności składkowe od ubezpieczających według rodzaju pojazdów

Rodzaj pojazdu	Rok X1			Rok X2		
	liczba należności	kwota należności (w zł)	udział (w %)	liczba należności	kwota należności (w zł)	udział (w %)
Samochody osobowe	6 071	1 442 267	74,2	8 636	2 088 225	75,0
Samochody ciężarowe	922	319 633	16,4	1 188	501 175	18,0
Pozostałe pojazdy	692	181 199	9,4	271	194 900	7,0
Razem	7 685	1 943 099	100,0	10 795	2 784 300	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Ubezpieczeń X.

Poddając analizie składkę zaległą według rodzaju pojazdów, można stwierdzić, że największy udział stanowią należności z umów ubezpieczenia OC posiadaczy

pojazdów mechanicznych zawieranych na samochody osobowe. W każdym badanym okresie sprawozdawczym stanowią zdecydowaną większość, a ich udział procentowy w ogólnej kwocie należności wynosi: 74,2% w roku X1 i 75% w roku X2 (tab. 3).

W celu zbadania zakresu kredytowania ubezpieczających przez jednostki terenowe Zakładu Ubezpieczeń X wykorzystano wskaźnik należności od ubezpieczających w dniach:

$$\text{(należności od ubezpieczających/ składka przypisana brutto)} \times 365 \text{ dni}$$

Wskaźnik ten określa liczbę dni sprzedaży, za którą zakład ubezpieczeń nie uzyskał jeszcze należności od ubezpieczających. Informuje zatem, jak długo środki pieniężne zamrożone są w należnościach oraz w jakim stopniu ubezpieczyciel kredytuje swoich klientów (tab. 4).

Tabela 4. Wartości wskaźnika należności od ubezpieczających

Wyszczególnienie	Rok X1	Rok X2
Należności ogółem (w mln zł)	7,52	8,46
Składka przypisana brutto (w mln zł)	36,53	41,01
Wskaźnik należności od ubezpieczających w dniach	75	75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Ubezpieczeń X.

Uzyskane wyniki wskazują na zbyt długi cykl należności. W obydwu okresach sprawozdawczych jest to 75 dni. Jeżeli wartości badanego wskaźnika znajdują się w przedziale od 62,54 do 81,36 (granice empiryczne w dniach ustalone dla zakładów ubezpieczeń działających 5 lat i powyżej), to ocena wartości wskaźnika jest określana jako zła [Gąsioriewicz 2009, s. 186]. Niskie wartości analizowanego wskaźnika świadczą o korzystniejszej sytuacji finansowej zakładu ubezpieczeń. Zbyt długi cykl należności może świadczyć z jednej strony o wydłużaniu terminów płatności składek oraz rozkładaniu ich na raty, z drugiej zaś o nieskutecznej polityce windykacji należności.

Ostatni etap przeprowadzonego badania dotyczy właśnie skuteczności prowadzonej polityki windykacyjnej należności w Zakładzie Ubezpieczeń X. Jak już wspomniano, ubezpieczyciel stosuje w procesie windykacji należności:

- windykację wewnętrzną,
- oraz windykację zewnętrzną (outsourcing).

W tabelach 5 i 6 przedstawiono efekty poszczególnych procesów windykacyjnych.

W badanym okresie: lata X1 i X2, skuteczność dochodzenia należności od ubezpieczających w procesie windykacji wewnętrznej jest bardzo niska i kształtuje się na

Tabela 5. Skuteczność dochodzenia należności składkowych od ubezpieczających w procesie windykacji wewnętrznej

Rok	Liczba spraw	Należności składkowe	Liczba spraw zapłaconych	Przychód z działań windykacyjnych	Udział uzyskanego przychodu w należnościach (5/3)
1	2	3	4	5	6
Rok X1	3 878	871 500	282	76 067	8,7%
Rok X2	6 041	1 153 425	412	137 325	11,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Ubezpieczeń X.

Tabela 6. Skuteczność dochodzenia należności składkowych od ubezpieczających w procesie windykacji zewnętrznej

Rok	Liczba spraw	Należności składkowe od ubezpieczonych	Liczba spraw zapłaconych	Przychód z działań windykacyjnych	Udział pozyskanego przychodu w należnościach (5/3)
1	2	3	4	5	6
Rok X1	3 807	1 071 600	1 373	390 667	36,5%
Rok X2	6 299	1 630 875	2 050	521 050	32%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Ubezpieczeń X.

poziomie odpowiednio 8,7% oraz 11,9%. Natomiast efekty uzyskane przez podmioty zewnętrzne są trzykrotnie wyższe i wynoszą ponad 30%. Na tej podstawie wydaje się, że prowadzenie działań w ramach windykacji wewnętrznej nie znajduje uzasadnienia. Wyniki uzyskane przez podmioty zewnętrzne sugerują, że korzystniejszym rozwiązaniem dla Zakładu Ubezpieczeń X byłaby realizacja czynności windykacyjnych tylko w ramach outsourcingu.

7. Podsumowanie

Nieregulowane należności składkowe mogą wpływać na powstawanie poważnych zatorów płatniczych. W zarządzaniu płynnością finansową firmy ogromne znaczenie mają terminowe spłaty należności. W zakładach ubezpieczeń należy podejmować działania, aby należności w jak najmniejszym stopniu stawały się należnościami długoterminowymi, ponieważ te są trudne do wyegzekwowania. Dlatego bardzo ważną rolę w procesie windykacji odgrywa monitoring płatności bieżących, mający na celu zapewnienie regularności ich spłaty oraz niedopuszczenie do powstawania opóźnień w płatnościach. Gwarantuje to szybkie i efektywne reagowanie na opóźnienia w płatnościach.

Współpraca z profesjonalną firmą windykacyjną może oznaczać dla ubezpieczyciela efektywniejszą skuteczność obsługi wierzytelności. Atutem przekazania

wierzytelności do windykacji zewnętrznej jest, oprócz poprawy *cash flow*, zredukowanie czynności administracyjnych oraz zdolność podmiotu do koncentracji na jego podstawowej działalności.

Literatura

- Bień W. [2008], *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa.
- Czekaj J., Dresler Z. [2008], *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw. Podstawy teorii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Gąsioriewicz L. [2009], *Finanse zakładów ubezpieczeń majątkowych. Teoria i praktyka*, C.H. Beck, Warszawa.
- Rapkiewicz M. [2009], *Składka zaległa w ubezpieczeniach obowiązkowych*, „Gazeta Ubezpieczeniowa”, nr 51.
- Ustawa z 17 września 2009 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu ustawy o rachunkowości (DzU nr 152, poz. 1223).
- Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (DzU nr 124, poz. 1151).
- Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (DzU nr 124, poz. 1152).

ACCOUNTS RECEIVABLE FROM MOTOR VEHICLE OWNERS INSURED UNDER THIRD PARTY INSURANCE AGREEMENTS

Summary: The increasing competition on the insurance market is causing premiums payment timelines to be extended and paid in instalments. Consequently, the accounts receivable from the insured are going up. In order to analyse the accounts receivable from the insured under third party automobile insurance agreements, the studies have been conducted based on the data received from the X Insurance Company. Two subsequent reporting cycles were the period under study. The study covers:

- accounts receivable from the insured as per types of vehicles,
- accounts receivable from the insured as per amount brackets,
- accounts receivable cycle times in days,
- and effectiveness of the collection policy in respect of accounts receivable.

Keywords: accounts receivable, CR car liability insurance.